

MUZEUL „ALEXANDRU IOAN CUZA,, RUGINOASA – PORȚI SPRE CUNOAȘTERE

Simona Ionescu

Motto:

Muzeele, cea mai desăvârșită expresie
a culturii unei țări.

(Al. Tzigara-Samurcaș)

Scurt istoric

Palatul de la Ruginoasa, actualmente Muzeul Memorial „Al.I. Cuza”, a fost construit, pe locul vechilor curți boierești, între anii 1800-1811, de către logofătul Săndulache Sturza, care a construit și biserica moșiei, anexele gospodărești, cât și parcul considerat „imens” de către contemporani.

Stilul inițial a fost neoclasic (păstrat de capela reședinței), stil care se impusese cu predilecție în arhitectura civilă din Moldova acelor timpuri. Clădirea, care pastrează și astăzi caracteristicile stilului neogotic, inspirat de romantismul german, este de formă pătrată, cu un etaj, fiecare din fațade având aceleași elemente: peroane largi, balcoane sprijinite pe lespezi de piatră.

Asemănarea frapantă cu Palatul de la Miclăușeni, jud. Iași, nu este întâmplătoare, acesta fiind contruit de o altă ramură a familiei Sturza.

Potrivit modei apusene, a fost adus la Ruginoasa un grădinar neamț (Mehler), care s-a ocupat de amenajarea unui frumos parc cu alei largi și vegetație exotică.

Planurile Palatului și ale Bisericii au fost realizate de către arhitectul vienez Johan Freiwald, într-o arhitectură neoclasică, la modă în acea perioadă în Moldova. După cum rezultă dintr-o serie de situații privind veniturile și cheltuielile moșiei de la Ruginoasa, Săndulache Sturza a încredințat reconstrucția vechii case boierești cunoscutului arhitect Johan Freiwald, menționat într-o „samă” întocmită pe lunile noiembrie-decembrie 1804, că a primit banii necesari călătoriei sale în Moldova. Tot el a fost însărcinat și cu angajarea unor meșteri sau „fabricanți” nemți pentru fabrica de postav, căci odată cu lucrările de reconstrucție ale curții boierești, au fost pornite și cele de fundare a unei „fabrici” de postav¹, despre care până în prezent se cunosc foarte puține date. Vistiernicul Sandu, tatăl logofătului Costache Sturza, va înființa, în 1805, o manufactură de postav la Ruginoasa². Săndulache Sturza, fără a neglija ridicarea clădirii palatului, a reușit să aducă în stare de funcționare „fabrica” de

¹ DJANIași, **Colecția Documente**, pachet 536, nr. 1; 3.

² Costin Merișcă, **Castelul Miclăușeni în cultura română**, Iași, Editura Cronica, 1966, p. 36.

postav, pe care o aproviziona cu lână din Moldova³.

În apropierea castelului a fost construită, tot de către Sturzești, la 1811, biserica în stil neoclasic, ce servea de capelă a curții, având la intrare coloane cu capiteli ionic⁴.

În interior nu se mai păstrează în pictură originală decât cei 4 evangheliști, zugrăviți pe pandativii de la baza turlei.

În pronaos se află cripta familiei Sturza. Astăzi deasupra ei se află o raclă de lemn în care sunt osemintele celor doi copii ai familiei Cuza: Dimitrie (care s-a sinucis la Ruginoasa) și Alexandru (mort în Spania, în timpul călătoriei de nuntă).

De asemenea, potrivit ultimei sale dorințe, domnitorul A.I. Cuza a fost înmormântat la Ruginoasa, acolo unde își regăsise pentru scurtă vreme liniștea sufletească alături de doamna Elena. Din cauza celui de-al doilea război mondial, osemintele domnitorului au fost duse la Curtea de Argeș și de acolo la biserica Trei Ierarhi din Iași.

În anul 1847, moștenitorul Costache Sturdza „preface casa de la Ruginoasa, după stilul gotic” (neogotic), arhitect fiind Johan Brandel.

În 1862, urmare a unor probleme financiare, Sturzeștii vând moșia și curtea de la Ruginoasa domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Devenit pentru scurt timp reședința primului domnitor al Principatelor Unite, Alexandru Ioan I, Palatul de la Ruginoasa – comparativ cu alte construcții din Moldova ridicate în aceeași epocă – ocupă un loc cu totul aparte atât din punct de vedere istoric, cât și arhitectural⁵.

Aici, în palatul boieresc și mai apoi domnesc, s-au petrecut o serie de evenimente importante din istoria țării, între care trebuie să amintim crearea unui centru de susținere și luptă a revoluționarilor români de la 1848, a elementelor unioniste și plămădirea unora din îndrăznețele reforme din anii domniei lui Alexandru Ioan Cuza. La acestea trebuie adăugate legătura domnitorului față de moșia și palatul de la Ruginoasa, precum și afecțiunea lui pentru oamenii de aici⁶.

După 1909, Ruginoasa, tot din motive financiare și în concordanță cu unele clauze testamentare, revine Spitalului „Caritatea” din Iași.

În 1944, în timpul celui de-al doilea război mondial, palatul este bombardat și distrus parțial, rămânând în ruine o perioadă de peste două decenii, timp în care clădirea s-a degradat accentuat.

În 1968, Ministerul Culturii și Consiliul Regional Iași, au inițiat o acțiune de consolidare-restaurare și amenajare a palatului, în muzeu, în memoria primului

³ Adrian Macovei, **Unele precizări privitoare la Palatul de la Ruginoasa**, în *AIIAI*, XI, 1974. Se menționează cumpărarea a 1291 ocale „lână pentru postav” cu 1549 lei 8 parale.

⁴ **Ibidem**, p. 282. În 1818, numai pentru pictarea catapetesmei bisericii din Ruginoasa, „zugravul” *Balomir* a încasat suma de 5.000 lei. Același meșter avea să picteze și interiorul bisericii și e posibil să fi realizat și un portret al vistiernicului, pictat pe o scândură din lemn de tei.

⁵ **Ibidem**, p. 281.

⁶ Constantin C. Giurescu, **Viața și opera lui Cuza Vodă**, București, Editura Științifică, 1970, p. 228, 288, 324, 351, 453, 460, 462.

domnitor al Unirii – Al.I. Cuza. Șef de proiect, inițial, a fost arhitectul Ilie Costinescu, continuat apoi de arhitectul Ovidiu Alexievici, până la terminarea lucrărilor. Lucrările de restaurare s-au desfășurat în perioada 1969-1979.

În 1982, s-a amenajat Muzeul Memorial „Al.I. Cuza”, cu multă trudă din partea specialiștilor din cadrul Complexului Național Muzeal „Moldova” Iași, inaugurarea noului muzeu fiind tacită, istoricii venind la Ruginoasa doar ca să deschidă o expoziție permanentă⁷.

Reamenajarea Memorialului „Alexandru Ioan Cuza”.

Documentele privind interioarele monumentelor noastre de cultură sunt, în general, rare sau de o fidelitate discutabilă. Împrejurări nefericite ne-au lăsat, în multe cazuri, numai ziduri ruinate sau transformate.

În demersurile noastre de a reconstitui atmosfera de altădata trebuie să ținem seama de: specificul muzeului nostru – „Casă memorială”, de minimum de informații documentare despre localitate, clădire și oamenii ce s-au perindat pe aici, de estetica circuitului muzeal și logica lui, de reconstituirea atmosferei de epocă.

Astfel, monumentul este asociat cu figura centrală a Unirii Principatelor, Alexandru Ioan Cuza, căci palatul domnesc de la Ruginoasa, palat care deși a fost pentru puține răstimpuri reședința domnitorului, a reprezentat, fără îndoială, locul său predilect de retragere și de odihnă, iar după exil și moartea sa, i-a adăpostit, ani întregi, familia.

Un document deascoverit oferă tocmai pentru acest moment posibilități neașteptate de reconstituire exactă a interiorului în condiții ideale, mergând până la cel mai mărunț detaliu. Dincolo de interesul istoric sau muzeistic, toți cei preocupați de cunoașterea cadrului material în care s-a mișcat o parte din societatea noastră în primii ani după Unire și în general în a doua jumătate a secolului trecut, gustul sau predilecțiile ei în domeniul artei decorative, pot găsi în documentul amintit, mai mult decât simple sugestii⁸.

Documentul este un deviz (în limba franceză) din 1863, privind executarea unei comenzi de mobilă pentru castelul Ruginoasa, deviz întocmit de firma *P. Mazaroz Ribailier, Sculpteur-Dessinateur. Ameublements artistiques*, din Paris, Boulevard des Filles du Calvaire 20 (Fabrique et magasins, 4 et 6, Rue Ternaux-Popincourt).

Devizul este intitulat **Commande de son Altesse, la Princesse Alexandre Couza, Pour etre expedice a sa Residence de Roujinossa pres Tzutzora sur le Pruth, par Galatz**. Este format din 12 file mari, cuprinzând descrierea amănunțită a fiecărei piese din mobilierul comandat, însoțită de schițe pe calc și de eșantioane din stofă pentru draperiile unora dintre încăperi.

⁷ Cf. Boris Crăciun, **Cuza la Ruginoasa**, Iași, Editura Porțile Orientului, 2002, p. 134.

⁸ Cf. Virgil Căndea, **Un interior din vremea Unirii Principatelor**, în *Studii și cercetări de Istoria Artei*, nr. 1, 1963, p. 222.

Din cuprinsul documentului, coroborat cu alte documente (corespondența dintre Baligot de Bezne, secretarul particular al lui Cuza, și Ioan Alecsandri, pastrată tot în Biblioteca Academiei Române), reiese că spre sfârșitul anului 1863 (devizul e datat 19 noiembrie al acelui an), Elena Cuza, soția domnitorului, a comandat firmei sus amintite din Paris o importantă garnitură din mobilă de lemn de stejar și nuc, în valoare de 61.909 franci (plus un extras de 9.722,65 fr.), pe care fabricantul P. Mazaroz Ribailier trebuia să o expedieze din Paris între 15 martie și 1 aprilie 1864 pe Dunăre, prin Ratisbona și Galați, de unde, până la Țuțora, pe Prut, și de acolo la Ruginoasa, mobilele urmau să fie transportate cu mijloace furnizate de domnitor. În suma de mai sus era cuprins, de asemenea, lustruitul mobilei din apartamentul din Paris al familiei Cuza și transportarea întregii comenzi în țară. Mazaroz Ribailier se mai obliga să trimită la Ruginoasa un lucrător pentru despachetarea și montarea mobilei, cu cheltuiala cumpărătorului, iar cu plata și recepția întregii comenzi era împuternicit «Monsieur Alessandri, 174 rue de Rivoli»⁹.

Al doilea act este din 1865, intitulat: **Inventaire de tous les meubles et autres objets trouvant dans le palais de Roudzinoassa**, document ce a aparținut Elenei Cuza, din dorința căreia s-a și scris¹⁰.

Caracteristici: Manuscrisul are 36 file, numerotate, dimensiuni 36/21cm., în limba franceză, frumos caligrafiat, cerneală maro; toate filele sunt ornamentate cu un dublu chenar liniar, în cerneală maro, prima filă are în colțuri și patru ornamente geometrice cadrând litera „E”; ultima filă poartă un sigiliu rotund, în ceară roșie, deteriorat, fără agendă, pe care se observă, neclar, motive vegetale. Documentul datează din perioada următoare anului 1864 – dată când palatul este deja mobilat și efectiv locuit de familia domnitorului Alexandru Ioan Cuza¹¹.

Muzeul de la Ruginoasa, oferă vizitatorilor piese de mare valoare, aflate în gestiune sau în custodie: **fotografii**, cu A.I. Cuza; Elena Cuza; Napoleon I; Nicolae Pisoschi; **veselă și tacâmuri, sfeșnice**: pahare din cristal de *Baccarat*, cu cifrul AIC, sfeșnice din metal comun argintat, cu monograma familiei Cuza – comandate special la Paris, pentru Ruginoasa, sosieră din porțelan, cu cifru AIC; farfurii porțelan, cu cifru și coroană; suporturi pentru tacâmuri; linguri; furculițe; cuțite, cu mânerul argintat și sigla Cuza; farfurii, porțelan de *Sevres*, sigla Cuza, deviza: *Toți în unu*; **presa vremii** – ziare: *Patria*-Iași, 8 ianuarie 1859; *Progresul*-10 mai 1865; *Steaua Dunării*-2 ianuarie 1860; *Evenimentul*-25 decembrie 1901, 9 iunie 1900, 8 iunie 1900; **documente**: *cerere* – prin care Elena Cuza arată ce avere posedă după moartea lui Alexandru Ioan Cuza, *proces verbal* – prin care Elena Cuza este recunoscută tutore fiilor Alexandru și Dimitrie; acte vânzare terenuri, împrumut, contestații și hotărâri judecătorești, testamente; **cărți cu semnificație deosebită**: „Voiajul lui A.I.

⁹ Cf. *Ibidem*, p. 224.

¹⁰ Maria Huminiuc-Teclean, **Un inventar original al palatului domnesc de la Ruginoasa-Iași**, în *Cercetări Istorice* (serie nouă), vol. XII-XIII, Iași, 1981-1982, p. 635.

¹¹ *Ibidem*.

Cuza la sultan”, „Dezvoltarea drepturilor Principatelor Moldo-Valahiei în urma tratatului de la Paris”, „Trei convorbiri cu Napoleon”, „Trecerea în rezervă a lui A.I.I. Cuza”, „Epistola Marelui Vizir” – adresată domnitorului românilor, „Lettre de Prince Cousa”; **mapă** – „Azilul Elena Doamna”-București; **oglinzi**-din cristal *venețian*, **obiecte de lux și obiecte de uz cotidian** – sticlute pentru parfum, tăvițe pentru farduri, poșete cu zale argintate, mănuși piele căprioară, evantaie, paftale, scrumiere.

Noua abordare tematică aduce un stil inovativ prin aceea că se vor urmări întocmai aceste acte (documente) găsite la arhivă, și muzeul va mai cuprinde pe lângă sălile cu expoziție liberă și o sală multimedia cu infotach-uri ce vor fi folosite la sipozioanele ce se vor desfășura în muzeu.

Palatul de la Ruginoasa este un punct turistic important și foarte vizitat, nu numai prin ceea ce a însemnat cândva familia Cuza, cât și pentru ceea ce înseamnă astăzi pentru noi: un pios loc de pelerinaj, luminat de amintirea celui care a fost Alexandru Ioan Cuza, simbol viu al Unirii din 1859. Orice comunitate își croiește drumul raportându-se la trecut, cu repere sigure, cu valori incontestabile.

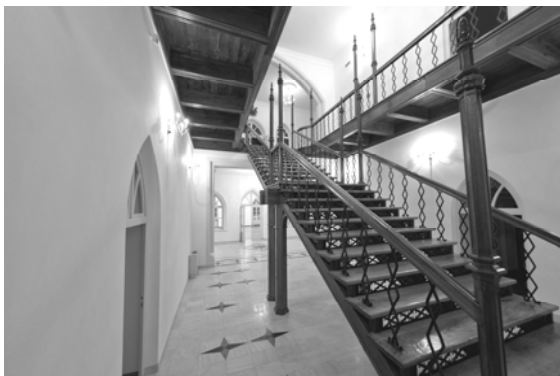

Poarta principală de intrare

Imagine de ansamblu a Palatului „Al.I. Cuza”

**Imagine din interior-scara
principală**

**Palatul „Al.I.
Cuza” luminat
seara**